

EN PLOOIBAAR NEDERLANDS BESTUURDER

*Mr. Carl Gerard Hultman (1752-1820),
zijn huishoudster en hun kinderen*

KEES BRIËT

Een plooibaar Nederlands bestuurder

Reeks Publicaties onder auspiciën van het
Koninklijk Nederlandsch Genootschap
voor Geslacht- en Wapenkunde

6

EEN PLOOIBAAR NEDERLANDS BESTUURDER

*Mr. Carl Gerard Hultman (1752-1820),
zijn huishoudster en hun kinderen*

KEES BRIËT

Hilversum
Verloren
2025

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt dankzij financiële steun van

Stichting De Nederlandse Leeuw en
Stichting E.M. de Bruijn-Ter Denge Memorial Fund.

Afbeelding op het omslag: *voorzijde*, portret van mr. Carl Gerard Hultman
(1752-1820), prent door François Gonord (1756-1822), ca. 1801
(Rijksmuseum, Amsterdam, objectnr. RP-P-1902-A-22489);
achterzijde: het wapen van mr. C.G. Hultman op het manuscript van
het Reglement op het bestuur der stad Arnhem 29 april 1795
(Gelders Archief, Arnhem, 2000 Oud archief Arnhem, inv.nr. 1153).

© 2025 Kees Briët
Uitgeverij Verloren bv
Torenlaan 25
1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

ISBN 9789464551808

Omslagontwerp: WarmGrijs/Robert Koopman, Hilversum
Opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum

*This publication has been produced in accordance with the EU Deforestation Regulation (EUDR).
No part of this publication may be reproduced in any form, including use for text and datamining,
without written permission from the publisher..*

Inhoudsopgave

Woord vooraf	7
Inleiding	9
1 Mr. Carl Gerard Hultman 1752-1820	13
2 Mr. Carl Hultman 1803-1870	39
3 Jan Andries Hultman 1807-1854	59
4 Carolina Hultman 1810-1889	62
5 Gerard Christiaan Hultman 1819-1869	64
6 Verzoek om erkenning van de titel van baron	67
7 Wapen	71
8 Slotbeschouwing	76
Genealogische fragmenten	78
<i>Mr. Carl Gerard Hultman</i>	78
<i>Johanna Vreeswijk</i>	102
<i>Anton Stulferer</i>	106
Afkortingen	112
Bronnen en literatuur	113
Register van persoonsnamen, firmanamen en scheepsnamen	123

C. G. Hultman.
Landdrost van Noord-Brabant.

Belgie

Woord vooraf

Op 7 maart 1820 's middags om één uur kwam in de hoofdplaats van de provincie Noord-Brabant de vrederechter met zijn griffier naar een huis in de Verwersstraat om daar op verzoek van een wijnkoper de nalatenschap te verzegelen van de gouverneur van die provincie tot zekerheid van een vordering voor geleverde wijn. De gouverneur was diezelfde dag twaalf uur eerder overleden. De vrederechter sprak met de zoon en de huishoudster van de overledene. Zij toonden hem, in een achterkamer gelijkvloers met twee schuiframen uitziende op de Dieze, het lijk van de gouverneur. Het lag op een strozak in een bruin geboend eikenhouten ledikant met rood saai behangsel. De gouverneur was bij overlijden volstrekt kinds geweest ...

Wie was de overledene? Wie was de zoon en wie de huishoudster? Over deze mensen gaat dit verhaal. De gouverneur was Carl Gerard Hultman, bij overlijden zevenenzestig jaar oud, sinds 1814 gouverneur van de genoemde provincie. De huishoudster was zijn concubine en de moeder van zijn zoon.

Gepromoveerd als jurist in 1772 was hij aanvankelijk advocaat in zijn geboortestad Zutphen, hield daar korte tijd als advocaat-fiscaal van de financiën toezicht op de uitvoering van de belastingwetgeving en was van 1779 tot 1798 griffier bij het Hof van Gelre en Zutphen en het latere Hof van Gelderland in Arnhem. Daarnaast maakte hij na de capitulatie in 1795 van die stad voor de Franse troepen deel uit van het stadsbestuur, van de Staten-Generaal van de Verenigde Nederlanden en van de Tweede Nationale Vergadering, tot hij in 1798 werd aangesteld als algemene secretaris van de regering van de Bataafse Republiek, een belang- en invloedrijke functie binnen het regeringsbestel. Tot de komst van koning Lodewijk behield hij die. Die vorst diende hij als directeur-generaal der Schone Kunsten, staatsraad en drost van het departement Maasland. Na de inlijving bij Frankrijk in 1810 was hij prefect van achtereenvolgens de departementen van de Monden van de Maas, van Vaucluse en van de Monden van de IJssel. Enkele dagen na de inwer-

kingtreding van de Grondwet van 1814 benoemde de soevereine vorst hem tot gouverneur van Brabant, een functie die hij tot zijn dood zou behouden, en die drie jaar later nog werd gevolgd door een aanstelling tot staatsraad in buitengewone dienst. Bovendien had hij belangstelling voor wetenschap en was hij een kunst- en boekenverzamelaar.

Mijn belangstelling voor deze bestuurder, die zich in het overgangstijdsperk van de Republiek der Verenigde Nederlanden naar het Koninkrijk der Nederlanden steeds wist te handhaven, ontstond als 'bijvangst' bij mijn promotieonderzoek naar het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië. Biografisch en genealogisch onderzoek naar de leden van dat college was daarvoor soms nodig geweest, zo ook voor de genoemde zoon van gouverneur Hultman, die van 1849 tot 1860 dat hof presideerde. Daarbij was gevonden dat hij als onecht kind was geboren en bij besluit van het Staatsbewind der Bataafse Republiek op verzoek van zijn vader werd gewettigd en ook dat uit zijn vaders buitenechtelijke relatie meer kinderen waren geboren.

Carl Gerard Hultman is in de geschiedschrijving onderbelicht gebleven, zeker voor wat betreft zijn persoonlijke levensloop. Voor zijn zoon die naar Indië ging en zijn andere kinderen is dat niet anders. De lotgevallen van deze mensen kleuren de geschiedenis van hun tijd in en leren ons die beter te begrijpen.

Op deze plaats past een bijzonder woord van dank aan de subsidiegevers voor hun bijdragen om deze uitgave mogelijk te maken.

Inleiding

Le plaisir sans remords est le secret du sage
Zinspreuk van Carl Gerard Hultman¹

Op vrijdag 1 november 1805 werd in de hervormde Zuiderkerk in Rotterdam gedoopt Carl, een op 30 april 1803 geboren zoon van mr. Carl Gerard Hultman en Johanna Vreeswijk ‘op de Kaasmarkt’. In de kolom bestemd voor de namen van de getuigen staat in het doopboek genoteerd ‘Aangaande het nevenstaande kind, geboren in ’s Hage, zie acte van den kerkenraad in dato 4 decemb. 1805. art. 7’.² De notulen van de vergadering van de kerkenraad van die dag vermelden op de aangegeven plaats dat broeder Tavenraad als ouderling van ds. Scharp in die vergadering met betrekking tot dit kind een besluit van het Staatsbewind had ingebracht dat als volgt luidde:³

Het Staatsbewind der Bataafsche Republiek

Allen den genen, die deze voorkomen, zullen zien of horen lezen Salut, doet te weten,

Dat het Wetgevend Ligchaam van het Bataafsch Gemenebest, bij besluit van den 16den dezer, goedgekeurd hebbende, de voordragt, daartoe door het Staatsbewind bij missive van den 9 daar te vooren no 12/6 gedaan, ten gevolge van een request ingediend door mr. Carl Gerard Hultman, woonachtig in den Haag, zoon van wijlen mr. Jan Andries Hultman, in leven advocaat fiscaal en contrarolleur van de financiën des Graafschaps Zutphen, en Anna Helena Schomaker in der tijd echtelieden, zijnde des requirants moeder nog in leven, daar bij verzocht hebbende, dat aan des requestants zoon Carl bij Johanna Vreeswijk, destijds ongetrouwde jonge

¹ In de Koninklijke Bibliotheek worden *alba amicorum* bewaard, waar Hultman in geschreven heeft. Bij een aantal daarvan heeft hij deze zinspreuk gevoegd, ontleend aan *Le rêve d'un musulman* van de Franse dichter en schrijver Claude Joseph Dorat (1734-1780). Al in 1771 tijdens zijn studietijd in Leiden gebruikte hij deze spreuk.

² Stadsarchief Rotterdam (SAR), 1-02 Doopregisters, trouwregisters, begraafregisters Rotterdam (DTB), inv.nr. 42.

³ SAR, 23-01 Kerkenraad, ministerie van Predikanten en diaconie van de Hervormde Gemeente Rotterdam-Centrum, inv.nr. 12.

dochter, buiten huwelijk verwekt, en geboren in den Haag op den 30 april 1803 mogten worden verleend brieven van legitimatie in amplissima forma onder het grootzegel van den staat, en ten dien effecte, dat dezelve zoon, zoo in den goede als in den bloede, wordt verklaard voor den echten zoon van den requestrant en voornoemde Johanna Vreeswijk, met het zelfde effect alsof dezelve uit een wettig huwelijk van den requestrant met gezegde Johanna Vreeswijk ware geboren, en in welk verzoek des requirants moeder, bij geannexeerde verklaring hare toestemming hadde gegeven.

Is besloten te statueren, zoo en als gestatueerd wordt bij deze, dat het kind genaamd Carl, door mr. Carl Gerard Hultman buiten huwelijk bij Johanna Vreeswijk verwekt, wordt gelegitimeerd, ten dien effecte, dat dezelve zoon, zoo in den goede, als in den bloede wordt verklaard voor den echten zoon van mr. Carl Gerard Hultman voornoemd, en de voorzegde Johanna Vreeswijk, met hetzelfde effect als of dezelve zoon, genaamd Carl uit een wettig huwelijk van mr. Carl Gerard Hultman en Johanna Vreeswijk ware geboren.

Dienvolgens gelast het Staats Bewind allen den geenen, dien het mogt aangaan den voornoemden Carl, door mr. Carl Gerard Hultman buiten huwelijk bij Johanna Vreeswijk verwekt, het effect van deeze brieven van legitimatie rustelijk en vreedelijk te doen en te laten genieten, zonder eenige hinder of moeijenis te contrarie.

Gedaan in den Haag, onder het Groot Zegel van den Staat, de paraphure van den praesident van het Staats Bewind, en de ondertekening van den griffier, in stede van den Algemeenen Secretaris op den 18 April 1805.⁴

(geparapheerd) J.B. Bicker v[oor]z[itter]

Ter ordonnantie van het Staats Bewind

(getekend) S. Dassevael

accordeert met het origineel

(getekend) S. Dassevael l[oco] s[ecretarii]

Aan het document hing in een blikken bus het grootzegel van staat in rode was. De kerkenraad besloot in het doopboek naar deze paragraaf van de notulen te verwijzen en ‘in allen gevalle wel onder het oog te houden, dat dit kind in ’s Hage geboren is’.

Carl Hultman zou bij de rechterlijke macht in Nederlands-Indië een carrière doorlopen, bekroond met het presidentschap van het Hoogge-rechtshof van Nederlands-Indië.

4 Omdat Carl Gerard Hultman algemene secretaris van het Staatsbewind was, tekende de griffier Steven Dassevael (1771-1838; in functie 1801-1805) in zijn plaats.

Door het onderzoek naar dat rechtscollege was veel over 's mans ambtelijk functioneren bekend geworden, maar over zijn afkomst en persoonlijk leven gaven de gebruikte bronnen weinig informatie. De vondst van de legitimatiebrief opende de mogelijkheid daar gericht onderzoek naar te doen. Toen bleek dat zijn vader Carl Gerard Hultman tijdens de Bataafse Republiek algemene secretaris van het Uitvoerend Bewind en van het Staatsbewind was geweest en die invloedrijke functie ook onder het bewind van de raadspensionaris had uitgeoefend, werd het onderzoek verbreed om de levensloop van Carl Hultman en die van zijn vader Carl Gerard en diens andere kinderen te reconstrueren en hun genealogische gegevens te verzamelen.

In het navolgende wordt eerst Carl Gerard Hultman besproken en vervolgens zijn volwassen geworden kinderen. Daarna volgt een bespreking van Carl Hultmans verzoek om op basis van zijn vaders Franse titel van *baron de l'empire* in de Nederlandse adelstand te worden opgenomen en van het familiewapen. Afgesloten wordt met een slotbeschouwing en genealogisch fragmenten over Carl Gerard Hultman, zijn huishoudster of concubine Johanna Vreeswijk en haar echtgenoot.

Aan de boeiende en complexe persoon Carl Gerard Hultman, die een van de meest begaafde staatslieden van zijn tijd is genoemd,⁵ is in de literatuur al eerder in algemene zin aandacht besteed. Zo wordt hij behandeld in Van der Aa's *Biographisch woordenboek der Nederlanden* (1867) en in het *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek* van Blok en Molhuysen (1930). In het jaarboek 1820 van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde verscheen een levensbericht van de hand van Jona Willem te Water (1740-1822). In datzelfde jaar werd ook uitgegeven de bijzondere herdenkingsrede die mr. Jan Frederik Mauritsz Ganderheyden (1787-1851), advocaat te 's-Hertogenbosch, op 15 april 1820 in een bijeenkomst van het departement 's-Hertogenbosch van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen uitsprak over zijn vriend Hultman. In 1988 publiceerde A.F.J. van Kempen zijn studie over het provinciale krachtenveld waarin de eerste vier gouverneurs van Noord-Brabant moesten opereren. Het tweede hoofdstuk daarvan is aan Hultman gewijd en geeft persoonlijke bijzonderheden uit de laatste jaren van zijn leven. Deze publicaties hebben als leidraad gediend.⁶

5 Engelen 1882, p. 226. De auteur mr. Adriaan Walraven Engelen (1804-1890) was een zoon van mr. Hendrik Engelen (1755-1826), een vriend van Carl Gerard Hultman.

6 Harderwijk & Schotel 1867, p. 1457-1459; Molhuysen, Blok & Kossmann 1930, p. 890-891; *Handelingen der jaarlijksche vergadering Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* 1820; Mauritsz Ganderheyden 1820, met portret; Van Kempen 1988.

De zoon Carl Hultman wordt niet in de biografische woordenboeken behandeld en ook elders is geen levensbeschrijving gevonden. Wel werd zijn ambtelijke loopbaan bij gelegenheid van zijn aftreden als president van Indisch hooggerechtshof besproken in het juristenblad *Het Regt in Nederlandsch-Indië*.⁷ Hieraan zijn enkele bijzonderheden ontleend. Over zijn broers en zuster is geen literatuur gevonden.

7 *Het Regt in Nederlandsch-Indië* nr. 9 (1860), p. 470-473.

Mr. Carl Gerard Hultman

1752-1820

Levensloop

Carl Gerard Hultman stamde uit een van oorsprong Zweedse familie. Zijn grootvader Carl of Carel Hultman († 1745) was in Gotenburg geboren. Deze was in 1719 bediende op het kantoor van de Zweedse koopman Berge Oloffson Strom (1688-1762) in Amsterdam en later zelfstandig koopman in die stad.¹ In 1739 ging grootvader Carl onder de Verenigde Oostindische Compagnie als sergeant naar Indië. Daar was hij boekhouder aan boord van VOC-schepen en overleed in 1745.² Hij was in 1725 getrouwd met Petronella Charlotta van der Meulen Niellius (1705-1745), dochter van Pieter van der Meulen Niellius (ca. 1674-1721), eveneens koopman in Amsterdam, en Maria de Hennion (1673-1733).³ Zij en haar vader komen ook voor met alleen de naam Van der Meulen. Een van Pieters overgrootvaders aan moederszijde was de predikant Charles de Nielles of Carolus Niellius (1576-1652), die in 1619 betrokken was bij de stichting van de Remonstrantse Broederschap.

1 Stadsarchief Amsterdam (SAA), 5075 Notariële archieven, inv.nr. 9291 (aktenr. 61, 24 nov. 1719); en o.m. inv.nr. 9086, aktenr. 278. Strom wordt in Zweedse bronnen op internet meestal Berge Olofson Ström genoemd. Hij was een in Zweden bekende groothandelaar werkzaam in Stockholm, kocht in 1740 het onbewoonde eilandje Stenskär, nu in het centrum van Stockholm, waarop hij het naar hem genoemde paleisachtige huis Strömsborg liet bouwen.

2 Het Utrechts Archief (HUA), 711 Burgerlijke Stand gemeente Utrecht en van de voormalige gemeente Zuilen: retroacta doop-, trouw- en begraafregisters, inv.nr. 134 (register van overledenen, aangebracht bij de Momboirkamer, 1742-1749), bl. 466 (3 juni 1745 Petronella Charlotta van der Meulen, huisvrouw van Carel Hultman in Oost-Indië); Nationaal Archief (NA), 1.04.02 Verenigde Oostindische Compagnie, inv.nr. 6089, fol. 196 (overlijden); inv.nr. 8795, fol. 613v-617 (10 dec. 1743 als boekhouder op het schip *Voorduijn* van Bimilipatnam (Bheemunipatnam) in de rivier de Ganges (Hougli) gearriveerd); inv.nr. 8979, fol. 892v-893v (9 maart 1740 te Galle op Ceylon boekhouder op het schip *Abbekerk*).

3 Zie voor de genealogische kwartieren van Petronella Charlotta van der Meulen Niellius Kemper 1966, p. 172-173.

Portret van mr. Carl Gerard Hultman (1752-1820), prent door François Gonord (1756-1822), ca. 1801 (Rijksmuseum, Amsterdam, objectnr. RP-P-1902-A-22489).

Carl Gerard was een zoon van mr. Jan Andries Hultman (1726-1756) en Anna Helena Schomaker (1733-1824). Jan Andries Hultman, in 1750 in Leiden gepromoveerd, was secretaris van de stad Zutphen en bij zijn dood benoemd advocaat-fiscaal van de financiën en controleur van de 25ste, 50ste en 100ste penning en de collaterale successiën van het graafschap Zutphen, in opvolging van zijn schoonvader mr. Joost Schomaker (1685-1767).⁴ Margaretha van Baijen (1694-1779), de moeder van Anna Helena Schomaker, was een dochter van Herman van Baijen, muntmeester, raadsvriend en burgemeester van Zutphen, die ook drossaard van de stad en heerlijkheid Borculo was geweest.⁵

Carl Gerard studeerde vanaf 17 september 1768 rechten in Leiden en promoveerde daar op 25 januari 1772 op een proefschrift met de titel *De principe tyranno, sive De justitia edicti ordinum foederati Belgii Philippum II Hispaniae regem imperio summoventium* ('Over de vorst die als dwingeland regeert', of 'Over de rechtvaardigheid van het edict van de staten van de Verenigde Nederlanden, waarbij zij Philips II, koning van Spanje, van de heerschappij hebben ontzet').⁶ Hierna vestigde

4 Molhuysen 1921, p. 273*; Röell 1924, p. 6-8; Regionaal Archief Zutphen (RAZ), 1102 Oud-rechterlijk archief stad Lochem (1570-1811), inv.nr. 262, fol. 21v.

5 Muschart 1918, p. 336-337.

6 Du Rieu 1875, k. 1095; Molhuysen 1923, p. 87*.

hij zich als praktiserend advocaat in Zutphen.⁷ In de jaren 1775, 1776 en 1777 was Hultman gecommitteerde ter Weeskamer in die stad.⁸

Bij besluiten van erfstadhouder prins Willem V (1748-1806; in functie 1751-1795) van 1 december 1777 werd Hultman aangesteld tot advocaat-fiscaal van de financiën tevens controleur van de 25ste, 50ste en 100ste penning op de vervreemding van onroerende goederen en collaterale successiën van het vorstendom Gelre en het graafschap Zutphen.⁹ Op 17 december 1779 volgde volgens akte commissoriaal van de erfstadhouder van 13 december zijn aanstelling tot tweede griffier bij het Hof van Gelre en Zutphen in Arnhem.¹⁰ Als gematigd patriot werd hij na de Oranjerestauroatie van 1787 in zijn ambt gehandhaafd.

Na de capitulatie van Arnhem voor het Franse leger in januari 1795 werd het Hof van Gelre en Zutphen op 9 februari 1795 ontbonden en zijn taak voor de criminele en civiele rechtspraak werd overgebracht naar het nieuw ingestelde Hof van Justitie van Gelderland. Hultman werd twee dagen later benoemd tot griffier van dat college.¹¹ Deze functie behield hij tot zijn aanstelling als algemene secretaris van het Uitvoerend Bewind van de Bataafse Republiek in 1798.

Ook in 1795 werd het bestuur van de stad Arnhem aan de aanhangers van het stadhoudelijk bewind ontnomen en op voorstel van een door de burgerij gekozen Comité Revolutionair in handen gelegd van een provisioneel bestuur. Hultman maakte deel uit van dit comité. Met het doel om aan het nieuwe stadsbestuur een juridische grondslag te geven stelde het Comité Revolutionair een regeringsreglement op, dat op 29 april 1795 door de burgerij werd goedgekeurd. Op 6 mei 1795 kwam het stadsbestuur conform dit reglement te liggen in handen van een College van Volksvertegenwoordigers of Magistraat bestaande uit een richter of hoofdofficier en twaalf burgers. Richter was Gerrit Willem van Zuylen van Nievelt (1756-1813). Deze werd op 2 juli 1795 vervangen door Hultman. Bij een nieuwe verkiezing van de Magistraat eind december 1795 en begin januari 1796 werd Hultman als richter herkozen. Dit bestuur werd op 31 maart 1798 vervangen door een nieuw stadsbestuur, waar hij niet meer toe behoorde.¹²

7 Mauritsz Ganderheyden 1820, p. 16.

8 RAZ, 0137 Weeskamer Zutphen (1624-1811), inv.nr. 25.

9 Mauritsz Ganderheyden 1820, p. 16.

10 Mauritsz Ganderheyden 1820, p. 17.

11 *Repertorium van ambtsdragers en ambtenaren 1428-1861*, Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, <https://resources.huygens.knaw.nl/repertoriumambtsdragersambtenaren1428-1861> (geraadpleegd 24 april 2022).

12 Eijnsink 1967, p. 86 e.v.; Boonstra, Van Lunteren & De Vries 2013, p. 164-165.

Wie was de gouverneur die in 1820 volstrekt kinds stierf, met achterlating van een huishoudster en hun vier kinderen?

Mr. Carl Gerard Hultman (1752-1820) bekleedde hoge functies in de Bataafs-Franse tijd en de vroege jaren van het Koninkrijk – als secretaris van staat, prefect en gouverneur. Tegelijk leidde hij een privéleven met een concubine, waaruit onder anderen een zoon voortkwam die carrière maakte als president van het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië. Daarnaast was Hultman, die werd gezien als een grillige, maar boeiende en plooibare man, kunstverzamelaar en bibliofiel.

In dit boek ontrafelt Kees Briët op basis van uitvoerig onderzoek in archieven en literatuur het verhaal van Hultman en zijn nazaten: mensen die tot nu toe in de schaduw van de geschiedenis bleven. Hun lotgevallen kleuren de geschiedenis van hun tijd in en leren ons die beter begrijpen.

Kees Briët (1944) is oud-rechter. Hij promoveerde op een rechtshistorisch proefschrift over het Hooggerechtshof van Nederlands-Indië in de periode 1819 tot 1848. Op het voetspoor daarvan doet hij biografisch-genealogisch onderzoek en publiceert daarover.

9 789464 551808 >